

1 Petoro

Petoro ekap aŋgoân kulemguop.

O bukulipne,

1-2 Yeŋe Kiristohâlen biwiyeŋeŋe kepeim manjetâ Anitâŋe himbimân manman kârikjan mannomaihât pat kuyingimu tap. Yakât otmâ yen hânâŋ yu kandi mansai. Yeŋgât kapi tatmâ arap yamâ kutyenje yuwu. Ponto, Galatia, Kapatokia, Asia, otmu Bitini.

Emet inânjan Awoŋnenje Anitâŋe manmanyahât topŋe nâŋgâop. Yawu nâŋgâm Kiristo hâŋgângumu ge tosanennjahât otmâ kawenenjan kinmu kunjetâ muop. Yawu otmâ yeŋe yâkâlen biwiyeŋeŋe kepeim tem lâuwaŋgiŋetgât ikŋe Wâtgât mâmâŋahât Heak hâŋgângumu ge biwiyeŋe mem heweweŋ tuhuyehop. Mem heweweŋ tuhuyekmu Kiristohâlen biwiyeŋe katjetâ Anitâŋe tosayenje pilâyinŋim nine nanne baratne sâm meyekmâ manman kârikjahât pat kuyingimu tap.

Nâmâ Petoro. Yesu Kiristohât aposolo manbehât ikŋak âi sâm nihimu mem mansan.

Awoŋnenje Anitâ otmu Kudânenje Yesu Kiristo yâkŋe yetŋe enjgatyetŋeâk otmâ nâŋgâyiŋgim tihityenje otmutâ biwi nâŋgân nâŋgânyeŋeŋe kepeiakmâ konohâk otmâ sânduk sâmu manmâ yâhânomaihât nâŋgâyiŋgim ulitgum gaman.

Manman kârikjan mannom sâm biwinenŋeŋe yakât mem mansain.

3-4 Kudânenje Yesu Kiristohât âwâne Anitañe yâk mumuñambâ mem yahatmu yâkñe himbimân yâhâmu orowâk tawot. Otmu Wâtgât mâmâñahât Heak hângângumu ge mem heweweñ tuhunenekmu Kiristohâlen biwinenñaje kepeim manmain. Yakât otmâ Anitañe umam sâningim tosanenje pilâm manman âiñe ningimu manmain. Yawu otmâ nine nanne baratne sâm menenekmâ himbimân yâhâ manman kârikñjan manmâ yâhânomgât pat kuningiop. Manman kârikñjan koko salehâk mannom nâñgâm heroje kakñjan manmâ yâhâmbisâin. Manman yanje biatbuap, me bâlewuapgât dop âlâ ki tap. Anitañe Yesu Kiristo mumuñambâ mem yahatmu yâkñe himbimân yâhâmu orowâk tawot. Yakât nâñgâm bulâjanâk manman kârikñjan mannom sâm biwinenñaje yakât mem manmâ Anita mepaem manmâ yâhânom. ⁵ Otmu Anitañahât wâtnjan kinmâ Kiristohâlen biwinenñaje kepeim manmunje Anitañe tihitnenje otmâ yâhâwuap. Otmu sâp pesuk sâwuawân Kiristoje âwurem ge menenekmu himbimân yâhâmunje manman kârikñjahât pat Anitañe kuningiop yakât bulâne ningimu menom.

6 Yakât otmâ heroje nâñgâm mannomai. Sâp yiwerene yuâmâ umatje topje topje kakyejan yâhâmu hâhiwin kakñjan mansai. ⁷ Hâhiwin kakñjan manmâ Kiristohâlen biwiyeñanje tiñâk kepeim ki lohotje otmâ mannomai. Yawu manjetâ sâp ki kâlep otmuâk Kiristoje âwurem ge meyekbuap. Meyekmu biwiyeñanje yâkâlen tiñâk kepeim tem lâuwañgim gai yakât nâñgâm Anitañe heroje nâñgâyiñgim manman kârikñjan katyekbuap. Manman kârikñjan katyekmu manjetâ yanâmâ

Kiristohât lohimbiñe nângâyinjinetâ yahatmu Anitâ mepaenomai. Umatne âlâlâ kakyenjan yâhâmap yakât nângâjetâ keterahâkgât orotmeme âlâen hâum sâmune nângâjet. Emetgât saran aim kânângâmunje sâp kâlep kinmâ ki morok miâk sâm yuwu otmain. Kokolo ya saran hâwimain. Hâwim saran topnje lâm kâlehen gewuap ya kâlâpnye umunje semu yanâmâ lâum kânângâmain. Yawu tuhumain yan hân kâlehen tatmâ hambe kundutnjé ki kumu morok membuap. Yakât dopnjeâk umatne âlâlâ kakyenjan yâhâmap yan Anitâne menenekmu manman kârikjan mannom. Yakât nângâm orotmeme kinjogn ya bet pilâm kârihem kinnomai. Yawu. [8-9](#) Emelâk Yesu Kiristoñe olop miop ya ki ekbi. Yawu gârâmâ yâkât den pat âlepnye ekyongomunje nângâjetâ bulâye otmu yâkâlen biwiyenjanje kepeim gai. Otmu sâp yiwerenje yuâmâ yâknej himbimân tatmu ki ekmai. Yawu gârâmâ yeje yâkât tem lâum hoñ bawañgimai. Otmu yâk orop himbimân manbisâihât nângâm yâkâlen biwiyenjanje kepeim tem lâuwañgim mannomai. Yawu manjetâ Anitâne manman kârikjahât pat kuyingimu tap yakât bulâye yingimu menomai. Yakât nângâm heroñe nângâm manmâ yâhânomai.

[10-11](#) Anitâne iknje enyatneâk Yesu Kiristo hângângumu ge nengât tosañhat otmâ kawenenjan kinmu howanân kuñetâ sâtgum muop. Mumu Anitâne mumuñambâ mem yahatmu himbimân âwurem yâhâmu iknje orowâk lañinje kârikjan tawot. Yâhâ hânâñ ki giop yan Yesu Kiristoñe Wâtgât mâmâñjahât Heak hângângumu ge

Anitâhât poropetelipne yeñgât biwiyeñan kionjop. Biwiyeñan kionjmâ Anitâhe Kiristo hângângumu ge tihitnenne otbuap yakât den biwiyeñan katmu sâm tetem lohimbi ekyongominiwi. Otmu Kiristonje gewuap sâp yan wuân kulem tetemu eknomai yakât topne nângâne sâm nângâm kiwilim âi pâi tuhuakminiwi. [12](#) Den yakât topne nângâne sâm otnjetâ Anitâhe nângân nângânyeñ mem pâroñ pilâyiñgiop. Mem pâroñ pilâyiñgimu yeñak munomai yakât kakjan den yakât bulâne tetewuap nângâwi. Den ya emet inâñjan ekyongominiwi yakât bulâneâmâ sâp yiwerenje Anitâhe Wâtgât mâmâjahât Heak hângângumu ge nen Kiristohât aposololipne mem heweweñ tuhuneneckmap. Yawu otningimu Kiristohât den pat âlepne kâskum yingimunje nângâjetâ bulâne otmu Kiristohâlen biwiyeñanje kepeiwi. Yâkâlen biwiyeñanje kepeinjetâ Anitâhe tosayenje pilâyiñgim manman kârikjhahât pat kuyiñgimu tap. Otmu emelâk Anitâhât poropetelipnaje yakât topne nângâne sâm otbi yakât dopñeâk añelolipnaje gurâ nângâne sâm otmai.

Anitâhât tem lâuwañgim kilik milik mannom.

[13](#) Manman kârikjhahât pat kuyiñgiop yakât bulâne yamâ Yesu Kiristonje âwurem ge meyekbuawân Anitâhe yingimu menomai. Ya yingimu menomaihât nângâm biwiyeñanje mem biwi golâek manmâ galemahom mannomai. [14](#) Emelâk Anitâ yet Kiristo yetgât topyetjhahât pâpgum yeñe enyatyeñeâk otmâ yu ya eknâlem orotmeme bâleñje otminiwi ya ki witgum otmâ mannomai. Orotmeme bâleñje ya pilâm

Awoñnenñe Anitâ, Koko Salek Amboñe tem lâuwañgim mannomai. ¹⁵ Tem lâuwañgim manman bâleñambâ keterakmâ kilik milîk manmâ yâhânomai. ¹⁶ Den yan yuñe emelâk Anitâje Mose den ekumu kulemguop ya miap. Den yamâ yuwu tap.

“Nâ Koko Salek Amboñe. Yakât otmâ yeñe manman bâleñambâ keterakmâ manjetgât nângâman.” Yawu sâop.

¹⁷ Anitâje tânyongoâkgât “Awoñnenñe” sâm ulitgumai. Yawu gârâmâ Anitâ biwinenñe ekmaprje lok âlâhât nângâmu yahatmu âlâhât nângâmu gemu yawu ki otmap. Yâkne otmain memain yakât matrje âlâku iknijâk iknijâk dopnenjanâk kâpekningimu ârândâŋ otmap. Yakât otmâ sâp patoen Kiristoje âwurem ge menenekmu kapinenñe himbimân tap yan yâhâmunje Anitâje matrje dopnenjanâk kâpekningiwuap. Yakât nângâm yeñe ewe katmâ mannomai. ¹⁸ Emelâk tâmbâlipyeñanje orotmeme bâleñje ya imbiâk mambiâk otmâ manminiwi. Otmu yeñe gurâ manman ya torokatmâ yauwâk manmâ gawi. Nen lohimbi kereknej otmunje bâlemu tosa orop manmain. Yawu gârâmâ Anitâje tosa yakât matrje kâpekningiop yan hângât wahap âlâlâ, goli me siliwa tuhu tuhunje, me tewetsenje, yawu yakât ki nângâop. ¹⁹⁻²⁰ Emelâk embâñjân hân himbim ki kândikyotgowân iknej nanje ombe bisiñje, Yesu Kiristo, hângângumu ge nengât tosahât matrje meningiwuapgât nângâm sâpnej kalop. Sâp kalop ya Anitâje ekmu ârândâŋ otmu sâp bâinje yuâmâ Kiristo hângângumu giop. Hângângumu ge koko salehâk manmâ nengât tosahât otmâ kawenenjan

kinmu howanân kujetâ muop. **21** Yawu gârâmâ Anitâje mumuñambâ mem yahatmu himbimâñ âwurem yâhâmu orowâk tawot. Yawu otmu yeje yâkâlen biwiyeñanje kepeinetâ manman bâleñahât pañgoñâmbâ holanyeñmu yapâ gâtñanje âwâne Anitâ yâkâlen gurâ yazuâk biwiyeñanje kepeim manmai. Otmu Anitâje Kiristo mumuñambâ mem yahalop yazuâk yen gurâ mumuñambâ mem yahatyekmu orowâk manmâ yâhâmbisâin. Yakât nângâm biwiyeñanje mem mansai. Yakât otmâ biwiyeñje galemahom târârâhâk mannomai.

22 Yeje orotmeme bâleñe bet pilâm Kiristohât den bulâje lâum manmâ gañetâ yapâ biwiyeñje kelihakmu manmai. Yawu manmâ bukulipyenje orop biwiyeñanje kepeiakmâ konohâk otmap. Yawuhât otmâ buku konok orançim tânahom mannomai. **23-25** Nen lohimbi kerekñje meñlipnenje yengât tepeyêñambâ tetewin. Yakât otmâ munomgât pat mansain. Emelâk Anitâje poropete âlâ den ekumu kuleñguop ya den yan yuñje miap. Den yamâ yuwu tap.

“Hahop suriñe pilâm kuririñ sâm kinmu ekmunñe âilonjo longo otmap. Yâhâ sâp ki kâlep otmuâk pek sâm hânâñ ge tâtuk sâmap. Yakât dopñeâk lohimbiñe âi meñetâ bulâje temetu bukulipyenje ekmâ nângâyiñginjetâ yahatmap. Yawu gârâmâ muñetâ kut patyenje biatmu ya yengât den pat ya lohimbi nelâm yongowuap. Yâhâ Anitâje lohimbi nengât tihitnenje otmâ yâhâwuap yakât den pat ya ki biatbuap. Yamâ tat tat kârikñje tatmâ yâhâwuap. Den yawu tap.”

Anitâhât den ya nângâmunje biwinenjan hâumu topnenje mem tetemap. Yakât otmâ den ya ekyongomunje nângâjetâ bulâje otmu Kiristohâlen biwiyeñanje kepeim manmâ gai. Yapâ Anitâje manman âine yîngimu mem mansai. Yakât topñe nângâjetâ keterahâkgât den âlâen hâum sâmune nângâjet. Mâmâ âwâlipyeñanje mem ga katyekmâ galemyongomai. Yawu gârâmâ hâmbâi âwâ mâmâlipyeñanje mum pilâyeknomai.

Yâhâ Anitâje meyekmâ nine nanne baratne sâm manman kârikjahât pat kuyiñgiopñe mum pilâyekbuapgât dop âlâ ki tap. Yâkjeâmâ meyekmu orowâk manmâ yâhâmbisâi.

2

¹ Yakât otmâ orotmeme bâleñe kerehâk bet pilânomai. Yawu otmâ bukulipyenje yeñgât ki nângâm bâleyiñgim den belângen sânomai. Me biwiyeñe ki kurihiakmâ den perâkje kâityongonomai. ² Yawu manmâ yâhânomai yan manman kârikjahât bulâje menomai. Yakât den âlâen hâum sâmune nângâjet. Imbilipnenjanje naom mem ga katyekmâ nam yînginjetâ nem yanâmâ ñâtâtâk sâm yahatmai. ³ Yakât dopñeâk yeñe Kutdâhât den pat âlepñe ya nângâm biwiyeñan katmâ manjetâ nângân nângânyeñe keterakyiñgimu manmâ yâhânomai. Yawu otjetâ Anitâje meyekmâ manman kârikjan katyekmu mannomai.

Kiristohâlen biwinenjanje kepeim hoñ bawañgim mannom.

4-7 Nenje Kiristohâlen biwinenjae kepeim hoj bawaŋgim mannom yakât topŋe nāŋgājetâ keterahâkgât den âlâen hâum sâmune nāŋgâjet. Emelâk Anitâne poropete âlâ den ekumu kulemguop ya yuwu tap.

“Nâŋe kât âlâ ekmune âlepne otmu mem Yerusalem kapi Sion pumŋan tap yan katmune tatmap. Lohimbi âlâ me âlâne ya ekmâ yâkâlen biwiyeŋjae kepeim mannomai ya yengâlen bulâne tetemu biwiyeŋje dopŋan otbuap.” Den yawu tap.

Yeŋe yâkâlen biwiyeŋjae kepeim manjetâ Anitâne nāŋgâyiŋgimap. Yawu gârâmâ lohimbi nombotŋaŋje yâkât nāŋgâjetâ gemu hâkâŋ otmai. Yawu otmâ mansai ya yengât yuwu sâmune nāŋgâjet. Emelâk Anitâhât den âlâ kulemguwi ya yuwu tap.

“Emet tuhuwiân nep lokŋe nak âlâ ekmâ bâleŋje sâm mem ketetbi. Mem ketetbi ya Anitâne lâum kânâŋgâmu kuhupin kârikŋe oap.” Den yawu tap.

Nak ekmâ bâleŋje sâm mem ketetbi ya Anitâne ekmu ârândâŋ otmu lâum kânâŋgâmu kuhupin kârikŋe oap yamâ Kutdânenŋe Yesu Kiristo. Anitâne mumuŋambâ mem yahatmu tap. Otmu yeŋe manman bâleŋambâ keterakmâ Kiristohâlen biwiyeŋjae tinjâk kepeikmâ konohâk otmu manjetâ yen orowâk tatmap. Otmu Wâtgât mâmâŋahât Heakŋe mem heweweŋ tuhuyekmu Anitâ mepaem hoj bawaŋgim mannomai. Yawu otmâ manjetâ Kutdânenŋe Yesu Kiristone yengât sâm Anitâ ultigumu nâŋgâmu ârândâŋ otbuap. **8** Otmu Anitâne den âlâ poropete ya ekumu kulemguop ya yuwu

tap.

“Kât âlâ katmune tatmap yan kapi ambolipne
yençât kâiyenjan teñ sâwuap. Kâiyenjan teñ sâm
yongomu ki ekmâ nângâm inâk arinomai.”
Den yawu tap.

Kâiyenjan teñ sâm yongomu inâk arinomai yakât
dopñeâk lohimbi nombotñaqe Kiristohât den pat
âlepne nângâjetâ helekqe otmu pilâm yanak hili-
wahonomai. Yawu gârâmâ lohimbiqe Kiristohât
den pilâmai yañe hiliwahonomai yakât Anitâne
emelâk sâm kalop.

9-10 Otmu yeñe gurâ yazuâk omoñ bâleñjan
manmâ Anitâ ki nângâwañgiminiwi. Yawu man-
miniwi yan Anitâne yençât nângâmu giop. Otmu
yeñe hiliwahonomaihât pat manbi. Yawu manbi
yamâ iknjahâk nângâyinqim iknje lañinjanje bi-
wiyyenjan pilâmu hañ sâyiñgiop. Hañ sâyiñgimu
omoñgât manman bâleñambâ keterakmâ Kiris-
tohâlen biwiyyenje katjetâ nine nanne baratne
sâm meyehop. Meyekmâ iknje pat kuyinqimu
yâkât komot bulâje otmâ mansai. Yawu manmâ
mepaem hoñ bawañgimai. Otmu yâkje yu ya
otyingimu ekjetâ ewe membe otmap yakât den
pat yeñe lohimbi ekyongoñetâ nângâm mepaeno-
maihat meyehop.

Hânânyu kandi mansain.

11 Bukulipne yuwu sâmune nângâjet. Yeñe
himbimân manman kârikjan mannomaihât
pat Anitâne pat kuyinqiop. Yakât otmâ yenâmâ
hânânyu kandi mansai. Yawu gârâmâ orotmeme
bâleñjanje biwiyyenje mem bâleyinqimu manman
bâleñjahât pañgoñân kionmaihat biwiyyenje

galemahom senje âlâlâ ki ekñâlenomai. ¹² Yawu otmâ pâku lohimbije hakyenjan sâmai ya yeñgât senyeñjan uwawapje bia mannomai. Uwawapje bia manjetâ Anitâje yâk yeñgât biwiyeñjan kioñmu yâkje yeñgât manmanyene ya ekñetâ biwiyeñjan hâumu Kutdâhâlen biwiyeñanje kepeim Anitâ heroje otbañgim mepaenomai.

Gawamangât girem den lâum mannom.

¹³ Otmu lohimbije Kutdânenñahât nângâñetâ yahalâkgât yeñje lohotjan mammâ gawamangât lok kunje tem lâuwañgim mannomai. ¹⁴ Otmu yâkje galemlipyenje katyekmu yâkât sâtgât otmâ lohimbi galemyongom mansai. Yawu mammâ lohimbije otnjetâ bâlemap ya sâm hâreyiñgim matje yinginjetâ memai. Yâhâ lohimbije orotmeme âlepñeâk otmai ya yeñgât nângâm heroje otyiñgimai. Yakât otmâ yeñje galemlipyenje yeñgât amutgen târârâhâk mannomai. ¹⁵ Târârâhâk manjetâ yanâmâ lohimbi Anitâhât den nângâm hilipgumainje sâm ge katyekne sâm otnjetâ umatje otmu pilânomai. ¹⁶ Yeñgât kunyenje yamâ Anitâ konohâk. Yawu gârâmâ Anitâhât denâk lâunom sâm gawamangât girem den ki longâenomai. Yawu nângâm gawamangât girem den longâem tosa menomai yamâ Anitâhâlen tosa ya ki kârâm pilânomai. Yawu mammâ Anitâhât tem lâum gawamangât lok kunñahât amutgen mannomai. ¹⁷ Yawu mammâ lohimbi kerek yeñgât nângâñetâ yahatbuap. Otmu Anitâ ewewañgim Kiristohâl lohimbi buku otyiñgim manmâ yâhânomai.

Lohimbiŋe hâhiwin ninginomai yan matŋe ki kâpekyiŋginom.

¹⁸ Lok nombotŋaŋe lok kutdâ hoŋ bayiŋgim manmai yeŋgât yuwu sâmune nâŋgâŋet. Lok Kutdâlipyenye nombotŋaŋe yen nombotŋe lohotŋan otyiŋgiŋetâ âilonŋgo manmai. Yâhâ lok kutdâlipyenye nombotŋe âlâŋeâmâ yen nombotŋe hâhiwin yiŋgiŋetâ umatŋe kakŋan manmai. Yâhâ yeŋeâmâ lok kutdâlipyenye kerek yeŋgât lau lâuyiŋgim huruŋ huruŋ manmâ hoŋ bayiŋginomai. ¹⁹⁻²⁰ Otmu lok kutdâlipyenyeŋe imbiâk hâhiwin yiŋginomai. Yawu otyiŋgiŋetâ yeŋe hâhiwin kakŋan Anitâhât den lâum ewe katyekmâ hoŋ bayiŋgim mannomai. Yawu otrjetâ yanâmâ Anitâŋe yeŋgât nâŋgâmu ârândâŋ otbuap. Yâhâ yeŋe otmâ hilipguŋetâ yakât matŋe hâhiwin yiŋgiŋetâ umatŋe kakŋan mannomai. Umatŋe yawu yiŋginomai yakât Anitâŋe nâŋgâmu ârândâŋ otbuap. ²¹ Yâhâ lok kutdâlipyenyeŋe imbiâk hâhiwin yiŋginomai yan yeŋe orotmeme âlepŋeâk otmâ matŋe ki kâpekyiŋginomai. Yawu mannomaihât nâŋgâm Anitâŋe meyehop. Emelâk yakât dopŋeâk Yura papatolipnenŋaŋe Kiristo mem bâleŋe âlâlâ mâŋgâeŋetâ sâtgum muop. Yâkŋe yawu olop yakât dopŋeâk yeŋe gurâ yawuâk otrjetâ yan Anitâŋe nâŋgâyiŋgimu ârândâŋ otbuap. ²² Otmu Kiristorje ki otmâ hilipguop. Me den perâkŋe âlâ ki sâop. ²³ Otmu Yura papatolipnenŋaŋe hâim hilit balit tuhuwi yakât matŋe ki kâpekyiŋgiop. Otmu mem âlâlâ tuhuwi yan otbaŋgiwi yakât matŋe menomai ki sâop. Otmu howanâŋ kuŋetâ muop yan Anitâŋe biwinenŋe ekmâ matŋe dopnenŋan ningimu

ârândâj otmap yakât nângâm umut biwiñe yâkâlen karahop. ²⁴ Yeje orotmeme bâleje bunewâk pilâm Anitâhât tem lâum orotmeme âlepñeâk otnomaihât Kiristo ikñahâk yençât tosahât otmâ kaweyeñan kinmu howanân kunjetâ muop. Muop yapâ gâtñaje Anitâje tosayeñe pilâm meyehop. ²⁵ Emelâk ki meyehop yan girawu manbi yakât den âlâen hâum sâmune nângâjet. Lama yençât galemyeñe bia yakât otmâ ihilâk mahilâk manmai. Yakât dopñeâk yeje amboyeñe biahât otmâ ihilâk mahilâk otmâ manminiwi. Yâhâ sâp yuâmâ Kiristoje umut biwiyeñe galemgum tihityeñe otmap yâkâlen biwiyeñanje kepeim lohotjan manmai.

3

Imbilipyenye yençât sâop.

¹⁻² Otmu imbilipyenye yençât sâmune nângâjet. Lok kutdâ yençât hoj bawalipyenye lau lâuyiñgimai yakât dopñeâk imbilipyenye loklipyenye ewe katyekmâ lau lâuyiñginomai. Yawu otmâ Kiristohât den lâum lohotjan mannomai yanâmâ loklipyenye Kiristohât den nângâjetâ gemu bet pilâmaiñe manmanyene ekmâ yâkâlen biwiyeñanje kepeinomai. Yâhâ yâkâlen biwiyeñe katjet sâm yeje loklipyenye ki kendâyiñginomai. ³ Me loklipyenye yekmâ Kiristohât heronje otbañgiñetgât somotyeñe mendeñnomai yan senje âlâlâ sekñe âlepñe orop ki menduhum mendeñnomai. Me sângum me hâk katipñe âilongo longo ki hañgalakmâ senje âlâlâ sekñe âlep âlep yañe meñâleaknomai. ⁴⁻⁶ Emelâk Yura

tâmbâlipnenje yenjât imbilipyenje Anitâhâlen biwiyeñanje hikum tem lâuwañgim loklipyenje ewe katyekmâ amutyenjan manbi. Yawu manjetâ loklipyenje manmanyenje ekmâ Anitâ heroje otbañgim mepaewi. Awaraham imbiñe, kutje Sara, yâkne loknjahât lau lâuwañgim yâkât amutgen manop. Otmu Anitâhe yen meyekmâ Awarahamgât pat kuwañgiop ya yazuâk kuyingiopgât otmâ yenâmâ yâk yetgât sen manmai. Yakât otmâ imbilipyenje Saranje olop yazuâk otmâ loklipyenje ewe katyekmâ amutyenjan mannomai. Yawu manmâ Kiristohâlen biwiyeñanje kepeim mansai yakât topñe loklipyenje ekjetâ âlepñe otbuap. Yenje yawu manmâ loklipyenje lohotjan otyiñgim manmâ yâhânomaihât Anitâhe nângâmap.

Loklipyenje yenjât sâop.

⁷ Otmu loklipyenje yenjât yuwu sâmune nângâjet. Imbilipyenje yenjât wâtyeñan manjetâ tihityenje otmâ mansai. Yakât Anitâhe yenjât nângâm manman kârikjahât pat kuyingiop yazuâk imbilipyenje yenjât kuyingiop. Yawuhât otmâ Anitâhât den lâum imbilipyenje ewe katyekmâ lohotjan otyiñginomai. Yawu ki otyiñginomai otmuâmâ yu me yakât Anitâ ultguñetâ ki nângâyiñgiwuap.

Yuwu otmâ âilonjgo mannom.

⁸ Yen kerekje manman âilonjgoân manjetgât yuwu sâmune nângâjet. Biwi nângân nângânyenjenje kepeiakmâ konohâk otmu mannomai. Yawu manmâ yenjahâlâk ki nângâjetâ yahatbuap. Bukulipyenje yenjât nângâjetâ

yahatmu yâk orop tânahom mannomai. ⁹ Yâhâ lohimbi nombotñanje nângâm bâleyingim den bâleje hâiyeknomai, me nombotñanje mem ge katyeknomai. Yanâmâ yeje yakât matñe kâpekyingine sâm ki nângânomai. Yawu otmâ mem sânduk tuhuyekmâ buku otyinggijetgât Anitâje meyekmu yâkâlen biwiyeñanje kepeim manmâ gai. Yawu mannomai yanâmâ Anitâje meyekmâ manman sânduhân katyekmâ tihityeñje otmâ yâhâwuap. ¹⁰ Manman yawu yakât emelâk lok âlâje den kulemguop ya yuwu tap.

“Lohimbi âlâ me âlâje herone kaknjan manne sâmâmâ yuwu otmâ mannomai. Den belângen ki sahanjinomai. Me den golâ ki gahaenomai. Me den bâleje ki hâiaknomai. Me ki den perâkje kâirahonomai. ¹¹ Orotmeme bâleje yawuya bet pilâm biwiyeñje Anitâhâlen katmâ yâkât tem lâum buku orañgim mannomai. ¹² Yawu mannomai yanâmâ Anitâ mepaem yu me yakât ulitgunomai yanâmâ nângâyiñgim tihityeñje otbuap. Yawu gârâmâ lohimbi nombotñanje orotmemeyeñje bâleje ya witgum otmâ mannomai yamâ pilâyekbuap.” Den kulemguop ya yawu tap.

¹³ Bukulipne, yeje orotmeme âilongoâk otnehâlâk nângâm mannomai yanâmâ lok âlâ me âlâje ki mem ge katyeknomai. ¹⁴ Yawu gârâmâ yeje orotmeme âilongo otmâ manjetâ lok bâleñanje mem âlâlâ tuhuyeknomai yanâmâ Anitâje meyekbuap. Yakât nângâm lok bâleje yengât ki kiñgityeñahât otnomai, otmu umatñe âlâlâ kakyeñjan yâhâmap sâm yakât ki

gorâyingiwiap. **15** Yawu nângâm Kutdânenje Kiristohâlen biwiyeñanje tiñâk kepeim ewe katmâ tem lâuwañgim manmâ yâhânomai. Otmu âwurem ge meyekbuap yakât nângâm biwiyeñanje mem mannomai. Yakât topñe lohimbi nombotñaqe nângânehât âiyongojetâ yakât ki hâum pâpgum kopa otnomai. **16** Den matñe ekyongonomai yan Anitâje neneckmu ârândâj olâk sâm ewe katmâ lohotjan ekyongonomai. Kiristo orop biwiyeñanje kepeiakmâ konohâk otmu yâkât wâtjan kinmâ târârhâk manmai. Yawu manjetâ lohimbi belângen manmaiñe sâm bâleyingimai. Yâhâ hâmbâi âlâkuâk sâm bâleyingim pâpgum pilâjetâ lohimbi nombotneâmâ ya yeñgât nângâyiñgiñjetâ kakñe otbuapgât yeñje biwiyeñje galemahom mannomai. Yawu manmunje Anitâje neneckmu ârândâj oap nângâm biwiyeñjan ki hâuyekbuap. **17** Yâhâ Anitâje lohimbi belângen manmai ya yeñgât mâtâp ki manguyiñgimu yeñgât manmanyene âlepñe ya ekmâ sâm bâleyingim hâhiwin kakñan katyekjetâ yanâmâ yâkñe tihityeñje otbuap. Yâhâ yeñyahâk otmâ hilipguñjetâ yakât matñe yiñgiñjetâ umatñe kakñan mannomai yakât Anitâje nângâmu ârândâj otbuap.

18 Otmu yeñje târârhâk manjetâ hâhiwin yiñgiñjetâ biwiyeñje ki orotok sâwuapgât nângâm nâje Kiristoñe olowân hâum sâmune nângâjet. Nen lohimbi kerekñe otmunje bâlemu tosa orop manmain. Yâhâ Kiristoñeâmâ ki otmu bâleop. Anitâje nen kaok nângâningiâkgât Kiristo iñjak tosanenñahât otmâ kawenenñjan kinmu kuñjetâ muop. Yakât Anitâje nângâmu

ârândâj otmu umutŋe miop. [19-20](#) Kândikum emelâk lohimbiŋe orotmeme bâleŋe otmâ manminiwi yan tâmbânenŋe âlâ, kutŋe Noa, yâkŋe Anitâŋe matŋe yîŋgimu hiliwahomaihât girem den ekyongop. Ekyongomu nâŋgâŋjetâ bulâŋe otmu orotmeme bâleŋe pilâŋjetgât Anitâŋe mambotyŋgiop. Mambotyŋgiop yan girem den ya nâŋgâŋjetâ helekŋe otmu orotmeme bâleŋe tâtâem otmâ yâhâwi. Yawu otŋetâ imbiŋe naomlipŋe otmu iranlipŋe meyekmu orowâk waŋga kâlehen yâhâwi. Waŋga kâlehen yâhâ tatŋetâ tongelâk pato gem niŋ niŋ sâm gam yâhâ lohimbi Anitâhât hâkâŋ otmâ belâŋen manbí ya aksisihâk haranyongomu muwi. Sâp patoen lohimbi yanŋe hiliwahonomaihât pat Anitâŋe kuyiŋgiop. Yakât otmâ umutyenŋe hârueyekmu peke kâlehen kinmai. Ya yenŋâlen Kiristohât umutŋanje ari iknje den pat ekyongomu nâŋgâwi.

Otmu lohimbi nombolân kalimbu waŋga kâlehen yâhâ tatŋetâ hâmeyeŋe kinop ya yenŋât yuwu sâmune nâŋgâŋjet. Tongelâk gem to niŋ niŋ sâm waŋga ya kundutmu yahatmu waŋga kâlehen lohimbi tatbi ya hâmeyeŋe kinop. [21](#) Yakât dopŋeâk mem toen katyekŋetâ manman kârikŋahât pat otmâ mansai. Toen mem katyekŋetâ manman kârikŋahât pat otmâ mansai yamâ to piriakŋetâ hâkyenŋe salek otmap yawu bia. Yenŋe orotmeme bâleŋe bet pilâm Kiristohâlen biwiyeŋanje kepeiŋjetâ Anitâŋe biwiyeŋe ekmu ârândâj otmu yâkât pat mansai. [22](#) Otmu Anitâŋe Yesu Kiristo mumuŋambâ mem yahalop yen gurâ yawuâk mem yahatyekmu Kiristo orop himbimân

manbisâihât pat kuyiŋgimu mansai. Kiristoje Anitâ orop tatmutâ aŋelo himbimân tatmai otmu âi weke, emet amboŋe, senduk banearâ, susun me sâtŋe metŋe topŋe topŋe hânâñ yu tai kerek yeŋgât kunyeŋe pato tatmap.

4

Anitâhâlen biwinenŋaje kepeim kârihem mannom.

¹ Kiristo mem âlâlâ tuhuŋjetâ muop yan Anitâŋe menekbuap nâŋgâm yâkâlen biwiŋŋaje tiŋgak kepeim sâtgum muop. Otmu yakât dopŋeâk lohimbi belângen manmaiŋe yen mem âlâlâ tuhuyekŋjetâ mansai. Yawu otyiŋgiŋjetâ Anitâŋe menenekbuap nâŋgâm yâkâlen biwiyeŋŋaje kepeim kârihem mannomai. Kârihem manŋetâ umatŋe ya pesuk sâyiŋgiwuap yakât kakŋan biwiyeŋŋe yâkâlenâk kinbuap. Yawu otmâ manŋetâ Manman Bâleŋahât Amboŋŋaje mem ge katyekbe sâm hâum pâpgum pilâwuap. ² Yakât nâŋgâm sâp yupâek lohimbi belângen manmai ya yeŋgât nâŋgân nâŋgân bâleŋe ki watnomai. Girawu manŋetâ Anitâŋe yekmu ârândâŋ otbuapgât nâŋgâm yâkât den tem lâuwaŋgim mannomai.

³ Pâku lohimbiŋe yeŋe enŋatyeneâk watmâ orotmeme bâleŋe otmâ manmai yakât dopŋeâk yeŋe manminiwi yamâ yuwu. Eknjâleaŋgim tepyeŋe uk sâmu otmâ hilipguminiwi. Otmu to kârikŋe nem biwi hâlim otmâ ki orotŋe otminiwi. Otmu Porom Lâpio hâwim kânâŋgâŋjetâ kinmu ulitgum kâwâ konda otmâ manminiwi. Emelâk orotmeme yawu otmâ manminiwi ya pilâwi. ⁴ Yawu gârâmâ sâp yuâmâ pâku lohimbiŋe “yen

orowâk to kâriknejem heronje otne,” sâjetâ ki nânjgâyîngimai. Yawu otmai ya ekjetâ sâtnejem otmu meme sâsâ tuhuyekmai. Yawu otyinginjetâ kârihem kinmai yan sâm bâleyingim senyenjan gemai. ⁵ Otmu sâp patoen Anitâje lohimbi kerek, emelâk muwi, me sâp yiwerenje mansain, me hâmbâi tetem mannomai kerek nengât biwinenje ekmâ sâm hâreningiwuap. Sâp yan lohimbi belângen manmainje yawu otyingimai yakât den âiân katyekmâ matnejem umatnejem yingimu menomai. ⁶ Emelâk embânjâmbâek lohimbi kereknejem otjetâ bâlemu yanak mum gara gara otbi. Yawu gârâmâ Anitâje tatmâ yâhâwuap yakât dopnjeâk umutyenje tatmâ yâhâwuapgât Kiristoje ya yengâlen ari iknejem den pat ya ekyongomu nânjgâwi.

⁷ Manmannenje pesuk sâmu Anitâje biwinenje ekmâ matnejem kâpekningiwuapgât sâp utâpguap. Yakât otmâ biwiyenje galemahom hejgeñgum yu ya teteyiñgiwuap ya ekmâ ki pârâk pilânomai. Yawu otmâ Anitâ ulitgum manmâ yâhânomai. ⁸ Otmu bukulipnenje orop biwinenjae kepeiakmâ konohâk otmu nañgañgimain yan otjetâ bâlemap yakât tosa heweweñâk pilâyîngimain. Yakât otmâ yene bukulipyenje orop biwiyenjae kepeiakmâ konohâk otmu mannomai. ⁹ Otmu lomba takanjetâ emetyenjan dâim yâhâ katyekjetâ tatjetâ sot um yinginomai. Yawu otnomai yakât kakjan ki sâm guhuñnomai. ¹⁰ Otmu Wâtgât mâmâñjahât Heaknejem biwiyenjan kionjmâ mâmâñe otyingimu bulâgne ikñiâk ikñiâk teteyiñgimap. Bulâgne teteyiñgimap yakât dopjanâk âi mem tânahom mannomai. ¹¹ Lok âlâ me âlâñe Anitâhât den

lohimbi kâsikum yinginomai yan den ya tâñ tâñâk kâsikum yinginomai. Otmu lohimbi âlâ me âlâne Kiristohât komot tânyongonomai yan Anitâhât wâtjan kinmâ tânyongonomai. Yawu otyingim mannomai yan Wâtgât Amboje Anitâne Yesu Kiristo hângângumu ge manman âiñe mem teteyingiop yakât nângâm lohimbiye Ambonenje Anitâ sâm heroje otbañgim mepaem yâhâmbisâi. Ya bonjanâk.

Umatje âlâlâ teteningimap yan topnenje tetemu ekmai.

12 Bukulipne, yuwu sâmune nângâjet. Sâp yiwereje yu umatje âlâlâ kakyejan yâhâmu hâhiwin nângâm mansai yakât nângâjetâ ki sâtje otbuap. Umatje yawuya lohimbi ârândâñ teteyingimu biwiyeje âlâhâlen kepeinetâ tatmap yakât topne tetemu ekmai. 13-14 Emelâk Kiristonje orotmemê âlepjeâk otminiop yamâ Yura papatalipnenjae mem âlâlâ tuhujetâ hâhiwin nângâop. Otmu yeje yâkâlen biwiyejanje kepeim orotmemê âlepjeâk otmai yakât lohimbi belângen manmainje nângâjetâ gemu sâm bâleyingim mem âlâlâ tuhuyekmai. Mem âlâlâ tuhuyekmai yan Anitâhât Wâtgât mâmânjahât Heakje yeñgât biwiyejan ge mem heweweñ tuhuyekmap. Mem heweweñ tuhuyekmu Kiristonje âwurem ge meyekmu manman kârikjan manmâ heroje nângâmbisâihât biwiyeje huruñ sâmu heroje nângâmai. 15 Yeje lohimbi âlâ me âlâ ki yongojetâ munomai. Me kombo ki tuhuiñginomai. Me ki otmâ hilipgunomai. Me bukulipyenje yeñgât manmanyenje ya ki mem bâleyinginomai. Yâhâ

orotmeme bâleje sâm aran yuwuya âlâ otjetâ lohimbiñe matne yinginetâ hâhiwin nângânomai yakât Anitâne nângâmu ârândây otbuap. ¹⁶ Yâhâ yene Kiristohâlen biwiyeñanje kepeim orotmeme âlepne otnomai yan lohimbi belângen manmaiñe yekjetâ bâlemu mem âlâlâ tuhuyeknomai. Yawu otyinginetâmâ Kiristohât pat mansai yakât nângâm Anitâ mepaem topne ki kurihinomai.

¹⁷ Anitâne lohimbi kerek kuwiknenekbe sâm oap. Yakât otmâ topne katmâ ikne lohimbi nengât biwinenje ekmâ umatne kaknenjan katmu nângâmain yan kuwiknenekmap. Kuwiknenekmap yamâ hâhiwin getek nângâmain. Yawu gârâmâ lohimbiñe Kiristohât den pat nângâjetâ gemu bet pilâm belângen manmai yâhâmâ matne umatne ondop âlâ kândâkdâ yingimu menomai. ¹⁸ Den yan yuñe emelâk lok âlâje den kulemguop ya miap. Den yamâ yuwu tap.

“Lohimbiñe Anitâhât den lâum manmai ya kuwickyekmâ ya yengât kakyeñan umatne katmu hâhiwin nângâmai. Yawu otyingim yakât kakjan meyekmâ manman sânduhân katyekmu mannomai. Yâhâ lohimbiñe Anitâhât den nângâjetâ gemu bet pilâm orotmeme bâleje tâtâem otmai yâhâmâ hâmbâi yakât matne amokjan yingimu menomai.” Den yawu tap.

¹⁹ Yakât yuwu sâmune nângâjet. Anitâne lohimbi belângen manmai ya yengât mâtâp ki mañguyingimu yanak yengât manmanyene ekmâ hâhiwin yingimai. Yawu otyinginetâ Anitâ Tihit tihit Ambojahâlen biwiyeñanje kepeim orotmeme

âlepleâk otmâ mannomai. Yawu otjetâ tihityeje otmâ emelâk pat kuyinjioy yakât bulâhe yingimu menomai.

5

Galem yeñgât sâop.

¹ Kiristoje iknej komot yeñgât galemyeje man sâm âi nihimu mem mansan. Galemyeje mansan yakât nângâm lok nombotje gurâ yâkât komot yeñgât galemlipyenje mansai ya yeñgât yuwu sâmune nângâjet. Kiristo orop manbin yapâek nâje hoj bawangim gaman. Otmu Yura papatolipnenjae mem âlâlâ tuhujetâ hâhiwin nângâm sâtgum muop yakât topje lohimbi ekyongom gaman. Yakât otmâ Kiristoje âwurem ge iknej lohimbi menenekmâ manman kârikjan katnenekmu mannom yan nâje yâkât sâtgât otmâ aposolo nombotje orop lohimbi galemyongonom. Yakât nângâm girem den yuwu sâmune nângâjet.

²⁻³ Yen Anitâhât lohimbi yeñgât galemlipyenje manjet sâm âi yingawi. Âi ya tiñâk mem Anitâhât tem lâum lohimbi hoj bayinqim heñgenjum mannomai. Târârâhâk manmâ hoj bayinqinetâ yekmâ girawu manjetâ Anitâje yekmu ârândâj otbuap yakât topje tetemu ekmâ heñgenjgunomai. Yenje yuwu otmâ galemyongom hâmenjahâlâk ki nângânomai. Me âi ya hâkâj kakjan ki tuhunomai. Me yeñjahât ki nângâjetâ yahatmu lohimbi umatje kakyejan katnomai. ⁴ Yawu otyinqim mannomai yanâmâ. Kunnenje pato Yesu Kiristoje âwurem ge yeñgât nângâmu yahatmu yakât hâmejeâmâ manman kârikjan katyekmu manmâ yâhâmbisai.

Lohimbi inje yeŋgât sâop.

⁵ Yâhâ lohimbi inje mansaiñeâmâ galemlipyenye yenjât nângâyiŋgijetâ yahatmu amutyenjan mannomai. Yen kerekne yeŋjahât nângâjetâ gemu huruŋ huruŋ manmâ buku oraŋgim hoŋ bahanginomai. Den yan yuŋe emelâk lok âlâhe Anitâhât den âlâ kulemguop ya miap. Den yamâ yuwu tap.

"Lohimbi âlâ me âlâhe yeŋjahât nângâjetâ yahatmap yamâ Anitâhe nângâyiŋgimu gemu mem ge katyekmap. Yâhâ lohimbi âlâ me âlâhe yeŋjahât nângâjetâ gemu huruŋ huruŋ manmai yamâ mem hewewen tuhuyekmâ tihityenye otmap." Den yawu tap.

⁶ Yakât otmâ yuwu sâmune nângâjet. Sâp yiwerenje yuâmâ yene umatne kakjan mansai. Yâhâ hâmbâi Anitâhe ikŋahâk nângâmu ârândâŋ otbuap yan manman sânduhân katyekmu mannomai. Yakât nângâm Anitâ Wâtgât Amboŋe yâkât amutgen karakmâ tem lâuwanjgim mannomai. ⁷ Yâkjen tihityenye otmap gârâmâ yene yâkât wâtnjan kinmâ umatne âlâlâ kakyenjan yâhâwuap yakât nângâm ki gorâyiŋgiwuap.

⁸ Kasanenje Satanne mem bâlenenekmu hiliwahonomgâlâk nângâmap. Yakât topne nângâjetâ keterahâkgât den âlâen hâum sâmune nângâjet. Puaianje bau membe sâm to ginjan sip galem tuhum tatmap. Yawu otmu bau to ginjambâ tomot tuhumu in yawu urutmâ lâum toen kioŋmap. Toen kioŋmu harangumu mumu yanâmâ nem kereŋgetmap. Yakât dopŋeâk nenje manman bâleŋahât paŋgoŋân kioŋmâ hiliwahonehât Satanne paŋgoŋ katmap. Yakât

otmâ yeje hiliwahomaihât nângâm biwi golâek manmâ galemahom mannomai. ⁹ Kiristohât lohimbi hânjan kulemjân manmâ arai ya yeñgât kakyeñjan umatnej âlâlâ yâhâmu hâhiwin nângâm mansai. Yawu manmâ Kiristohâlen biwiyeñanje tinjâk kepeim mansai. Yâhâ yeje umatnej âlâlâ kakyeñjan yâhâmu hâhiwin nângâm mansai. Yakât otmâ ya yeñgât nângâm yeje Kiristohâlen biwiyeñanje tinjâk kepeim wâtnjan kinjetâ Satanje mem ge katyekbe sâm hâum pâpgum pilâwuap. ¹⁰ Sâp ki kâlep otmuâk umatnej yu pesuk sâmu Anitâ Biwi Sânduk otmu Tihit tihit Amboñahe manman sânduhân katyekmu mannomai. Yawu otmu yâkât wâtnjan kinmâ biwiyeñje galemahom heñgeñgum mannomai. Otmu Kiristo orop biwiyeñanje kepeiakmâ konohâk otmu manjetâ Anitâne meyekmâ manman kârikñjahât pat kuyinqiop yakât bulâgne yingimu menomai. ¹¹ Anitâ Wâtgât Amboñe heroje otbançim mepaem manmâ yâhânom. Ya bonjanâk.

Den bâiñe sâm hâreop.

¹² Bukulipne, den bâiñe sâm hârewoman. Nâje bukunenne Sila den pâje tâlâwâk yu ekumune yeñgât kulemguap. Anitâ iknjak mâmâne otnihimu Kiristohât den bulâgne lohimbi kâsikum yingim gaman. Otmu yeñgât biwiyeñje orotok sâmapgât Anitâne tihitnenje otmap yakât ekyongoan. Otmu Kiristohât den ekyongomune nângâjetâ bulâgne otmu yâkâlen biwiyeñanje kepeim manmâ gai yawuâk manmâ yâhânomaihât nañgan.

¹³ Otmu Kiristohât lohimbi nâ orowâk Bawilon kapiân mansain yâkñje yawuâk nângâyinqiaiñ.

Otmu nanne Mareko orowâk tânahom Kiristo hoj bawaŋgimait yâknej gurâ yawuâk nâŋgâyiŋgiap.

14 Yen Kiristohâlen biwiyeŋeje kepeim mansaiŋe heroŋe naŋgaŋginomai.

Otmu Kiristo orop biwiyeŋeje kepeiakmâ konohâk otmu wâtjan kinnetâ biwiyeŋe sânduk sâmu mannomai. Bâiŋ.

Nâ bukuyenę,
Petoro

Yeshuât Den Pat Âlepñe
The New Testament in the Selepet Language of Papua
New Guinea
Nupela Testamen long tokples Selepet long Niugini
copyright © 1986 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Selepet

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-10-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 22 Nov 2019

995083d2-705e-5a60-af47-1e36806cccbc